

Toetsing Flora- en faunawet

in verband met de voorgenomen bouw van een woning aan de Groningerweg 25 te Paterswolde.

Rapport 2015-077

J.H. van der Heide

koeman en bijkerk bv
ecologisch onderzoek en advies

Toetsing Flora- en faunawet

in verband met de voorgenomen bouw van een woning aan de Groningerweg 25 te Paterswolde.

Rapport 2015-077

J.H. van der Heide

koeman en bijkerk bv
ecologisch onderzoek en advies

bezoekadres	oosterweg 127 Haren
postadres	postbus 111 9750 AC Haren
telefoon	050 8200018
telefax	050 8200013
email	info@koemanenbijkerk.nl
website	www.koemanenbijkerk.nl

Colofon

Opdrachtgever	De heer L. van Kammen, Groningerweg 131, 9766 TN Eelderwolde
Titel	Toetsing Flora- en faunawet in verband met de voorgenomen bouw van een woning aan de Groningerweg 25 te Paterswolde.
Auteurs	J.H. van der Heide
Datum	17 november 2015
Pagina's (inclusief bijlagen)	33
Projectnr	2015-177
Rapportnr	2015-077
Status	Definitief
Akkoord	G. Bonhof (teamleider ecologie)
Paraaf	

Foto omslag: het gebouw wat gesloopt zal gaan worden

Deze publicatie kan geciteerd worden als:

van der Heide JH (2015) Toetsing Flora- en faunawet in verband met de voorgenomen bouw van een woning aan de Groningerweg 25 te Paterswolde. KenB rapport 2015-077. Koeman en Bijkerk bv, Haren.

© Koeman en Bijkerk bv / Van Kammen

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaardigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Koeman en Bijkerk bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Koeman en Bijkerk bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede schade welke voortvloeit uit toepassingen van resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Koeman en Bijkerk bv; opdrachtgever vrijwaart Koeman en Bijkerk bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Inhoudsopgave

COLOFON	3
SAMENVATTING	7
1 INLEIDING	9
1.1 Achtergrond	9
1.2 Doel	9
1.3 Opzet	10
1.4 Volledigheid	10
2 WETTELIJK KADER	11
2.1 Flora- en faunawet	11
2.2 Gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998	16
2.3 Soorten van de Nederlandse Rode Lijst	17
3 HUIDIGE NATUURWAARDE ONDERZOEKSGBIED	19
3.1 Gebiedsbeschrijving	19
3.2 Speciale Beschermingszones	19
3.3 Waargenomen soorten	19
3.4 Gebiedspotenties	21
4 CONCLUSIES	27
4.1 Gevolgen van de ingreep en mitigerende maatregelen	27
4.2 Eindconclusie	28
5 LITERATUUR	31
BIJLAGE I WAARGENOMEN SOORTEN IN HET PLANGEBIED EN HUN BESCHERMINGSSTATUS	33

Samenvatting

In opdracht van de heer L. van Kammen te Eelderwolde, heeft Koeman en Bijkerk bv een toetsing van de Flora- en faunawet uitgevoerd in verband met de voorgenomen bouw van een woning aan de Groningerweg 25 te Paterswolde, gemeente Tynaarlo. Het plangebied bestaat uit een beboste kavel, welke tijdens het veldbezoek erg nat was. Het perceel is gelegen langs het Paterswoldsemeer en bevat een stuk van de oeverzone. Op deze kavel staat een schuur, een boothuis en een woning op palen. Alle gebouwen bevinden zich in vervallen staat.

Op basis van de terreinkenmerken en de aangetroffen soorten en potentie voor soorten, kan de natuurwaarde van het plangebied worden gekarakteriseerd als laag.

Het plangebied maakt volgens het geoportaal 2014 van de Provincie Drenthe deel uit van de EHS (Figuur 2). Ten westen van het plangebied ligt het Elsburger Onland dat tevens deel uit maakt van de EHS en ten oosten van het plangebied ligt het Paterswoldse meer dat buiten de EHS valt.

Er bestaat geen noodzaak tot het aanvragen van ontheffingen in het kader van de Flora- en faunawet. Wel blijft voor alle soorten de algemene zorgplicht gelden. Bij verstoring van dieren tijdens de werkzaamheden moeten deze daarom de gelegenheid krijgen te vluchten naar een nieuwe leefomgeving.

Voor de vogels die zijn aangetroffen geldt dat de nesten buiten het broedseizoen niet van belang zijn voor de instandhouding van de soort. Indien de werkzaamheden buiten de broedperiode worden uitgevoerd, met voorkeur in het winterhalfjaar, is het derhalve niet nodig ontheffing aan te vragen.

Voor het plangebied geldt dat bij uitvoering van de voorgenomen ingreep geen afbreuk wordt gedaan aan de huidige waarden en kenmerken van het EHS-gebied of de ambities. Door het realiseren van de woning boven water en aan de rand van de EHS en door het verwijderen van de huidige bebouwing, treedt geen areaalverlies op en wordt de robuustheid van de EHS versterkt. Door het aanplanten van nectarrijke plantensoorten en het uitdiepen en onderhouden van de sloten, wordt de natuurwaarden in het gehele plangebied vergroot.

In de directe omgeving van het plangebied bevinden zich geen Natura 2000-gebieden waarop de ingreep een negatief effect zou kunnen hebben.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

In opdracht van de heer L. van Kammen te Eelderwolde, heeft Koeman en Bijkerk bv een toetsing van de Flora- en faunawet uitgevoerd in verband met de voorgenomen bouw van een woning aan de Groningerweg 25 te Paterswolde, gemeente Tynaarlo. Momenteel bestaat het plangebied voornamelijk uit bosschages. Het plangebied is gelegen langs het Paterswolde meer en ligt binnen de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (voorheen EHS). Er dient daarom ook een nee-tenzij toetsing gedaan worden ten behoeve van deze wetgeving.

Het plangebied bevindt zich binnen het kilometerhok met de Amersfoort coördinaten 233-576 (Figuur 1). Een kilometerhok is een vastgelegd gebied van 1x1 km dat als standaard dient voor het inventariseren van de flora en fauna door de Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's).

Figuur 1 Links de globale situering van het plangebied binnen het km-hok 233-576 (blauw omcirkeld). Rechts een luchtfoto met rood omlijnd de het plangebied (bron: Google Earth).

1.2 Doel

Doel van het onderzoek was het toetsen van de voorgenomen ingreep aan de Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet en de regelgeving omtrent het Natuurnetwerk Nederland. Hiertoe moest voor eventueel aanwezige beschermde soorten worden nagegaan of de voorgenomen ingreep naar verwachting leidt tot het overtreden van verbodsbepalingen. Bij verwachte overtreding van verbodsbepalingen moet worden nagegaan of een vrijstelling geldt of dat ontheffing van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd (zie 2.1). Daarnaast moest worden nagegaan of er eventuele

negatieve effecten te verwachten zijn op beschermde natuurgebieden in de omgeving (zie 2.2).

1.3 Opzet

Tijdens het veldbezoek op 17 november 2015, is het hele plangebied onderzocht op geschiktheid voor en het voorkomen van alle voor de Flora- en faunawet relevante planten- en diersoortgroepen. Het bestaan van beschermde natuurgebieden, Natura 2000-gebieden en gebieden die deel uitmaken van de Natuurnetwerk Nederland in of rond het plangebied werd nagegaan.

Het toetsingskader voor de EHS uit de Provinciale omgevingsverordening (POV) 2015 (Anonymus 2015), werd gebruikt voor het uitvoeren van de *Nee-tenzij*-toets. Daarnaast werden voor de toets gegevens gebruikt uit het Natuurbeheerplan 2016 (Anonymus 2016). Bij het Natuurbeheerplan horen digitale kaarten die zijn bijgewerkt tot en met 2016. Met name de gegevens over beheertypen en ambities zijn van belang voor de toetsing.

In dit rapport worden de resultaten van de quickscan en de *Nee-tenzij*-toets beschreven. Hierbij worden de volgende vragen beantwoord:

- Welke beschermde soorten zijn in het plangebied (en de directe omgeving) aanwezig en/of kunnen hier verwacht worden?
- Wat is het effect van de voorgenomen ingreep op de aanwezige beschermde soorten?
- Worden er verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden, en zo ja welke?
- Wat zijn de effecten van de voorgenomen ingreep op de EHS
- Zijn er mogelijkheden voor mitigatie en/of compensatie?
- Is nader onderzoek noodzakelijk?
- Moet er een ontheffing worden aangevraagd?

1.4 Volledigheid

Het uitgevoerde onderzoek betreft een quickscan. Binnen de beperkte tijd van het veldonderzoek is nooit met zekerheid vast te stellen dat alle aanwezige soorten zijn waargenomen. Op grond van het veldbezoek in november 2015, denken wij echter dat de kans op het voorkomen van beschermde soorten in het plangebied goed kon worden ingeschat.

2 Wettelijk kader

De Natuurbeschermingswet dateert uit 1967. Deze voldeed niet aan de verplichtingen van de internationale verdragen en de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn (Anonymus 1979, 1992). Daarom is het Nederlandse natuurbeschermingsrecht aangepast. In 2002 is de Flora- en faunawet (Anonymus 1998, 2000) van kracht geworden waarin de soortenbescherming is opgenomen en in oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 ten behoeve van de bescherming van natuurgebieden in werking getreden. De laatste wijzigingen aan de Natuurbeschermingswet zijn van kracht sinds de invoering van de Crisis- en herstelwet uit 2010. De teksten voor dit hoofdstuk zijn grotendeels ontleend aan de website van de rijksoverheid (www.rijksoverheid.nl).

2.1 Flora- en faunawet

In de Flora- en faunawet is het soortenbeschermingsdeel van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn geïmplementeerd evenals het CITES¹-verdrag. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende planten- en diersoorten.

Beschermden soorten

Onder de Flora- en faunawet zijn de volgende soorten als beschermd aangewezen:

- een aantal inheemse plantensoorten;
- alle van nature in Nederland voorkomende soorten zoogdieren (met uitzondering van Zwarte rat, Bruine rat en Huismuis);
- alle van nature op het Europese grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie voorkomende vogelsoorten;
- alle van nature in Nederland voorkomende amfibieën- en reptielensoorten;
- alle van nature in Nederland voorkomende vissoorten (met uitzondering van soorten genoemd in de Visserijwet 1963);
- een aantal overige inheemse diersoorten;
- een aantal uitheemse dier- en plantensoorten.

Zorgplicht en verbodsbepalingen

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen en de wet bevat een aantal verbodsbepalingen om er voor te zorgen dat in het wild levende soorten zoveel mogelijk met rust gelaten worden (alleen de relevante verbodsbepalingen worden hier genoemd).

- Artikel 2: Zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat menselijk handelen geen nadelige gevolgen voor flora en fauna mag hebben. De zorgplicht geldt voor alle planten en dieren, beschermd of niet. In het geval van beschermde planten of dieren geldt de zorgplicht ook als er een ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht voor dieren

¹ CITES is het verdrag dat de internationale handel van in het wild levende dier- en plantensoorten reguleert teneinde uitsterven van soorten door overexploitatie te voorkomen.

betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, met zo min mogelijk lijden gepaard gaat;

- Artikel 8: Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te onwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen;
- Artikel 9: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen;
- Artikel 10: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten;
- Artikel 11: Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren;
- Artikel 12: Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen;
- Artikel 13: Het is verboden om beschermde dier- en plantensoorten te vervoeren en onder zich te hebben.

Beschermingsregimes

In 2005 is de Flora- en faunawet gewijzigd door een inwerking getreden Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB artikel 75 Flora- en faunawet). Artikel 75 biedt de mogelijkheid ontheffing aan te vragen van de verbodsbepalingen (artikel 8 t/m 12, zie hierboven). Ook biedt de Flora- en faunawet voor bepaalde soorten en ingrepen vrijstellingen, mits aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan. In de huidige opzet van de Flora- en faunawet zijn beschermde soorten onderverdeeld in drie tabellen, elk met hun eigen beschermingsregime, en worden vogels apart behandeld (Figuur 2). De volgende drie beschermingsregimes worden onderscheiden:

- **Regime 1:** Hieronder vallen de zogenoemde *tabel 1-soorten*. Dit betreft een aantal beschermde, maar vrij algemene soorten in Nederland. De gunstige staat van instandhouding in Nederland is momenteel niet in het geding en ze staan niet vermeld in bijlage IV van de Habitatrichtlijn;
- **Regime 2:** Hieronder vallen de zogenoemde *tabel 2-soorten*. Dit betreft de 'overige beschermde soorten'. Deze soorten zijn beschermd en de gunstige staat van instandhouding in Nederland kan in het geding zijn. Ze staan niet vermeld in bijlage IV van de Habitatrichtlijn;
- **Regime 3:** Hieronder vallen de zogenoemde *tabel 3-soorten*. Dit betreft de 'strikt beschermde soorten'. Voor deze soorten geldt dat de gunstige staat van instandhouding in Nederland duidelijk in het geding is en/of dat ze vermeld staan in bijlage IV van de Habitatrichtlijn. De eerste groep betreft soorten die middels een Algemene Maatregel van Bestuur door de voormalig minister van LNV zijn

aangewezen (AMvB bijlage 1-soorten). De tweede groep betreft soorten uit bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn;

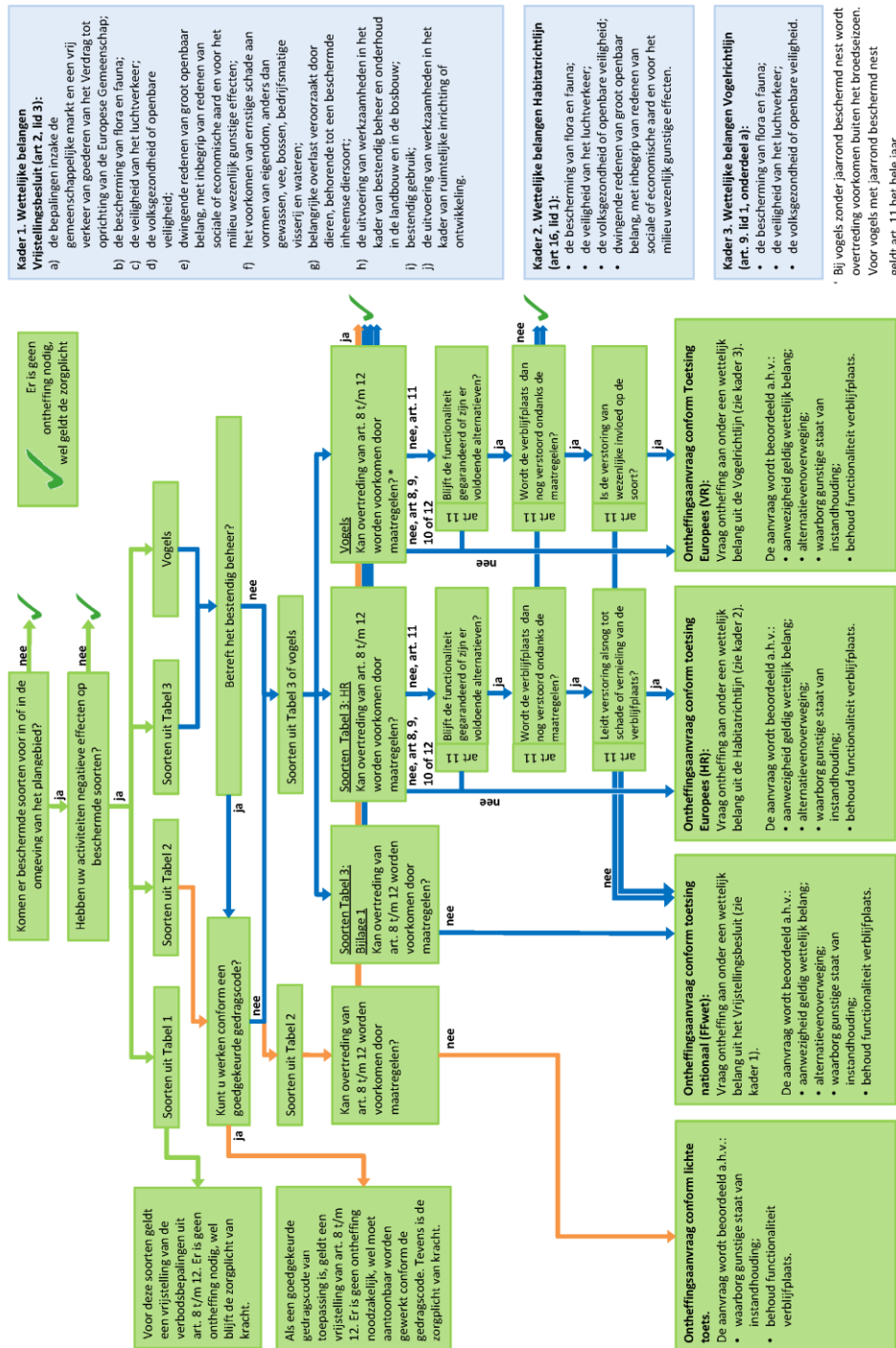
- **Vogels:** Vogels zijn niet in één van bovengenoemde tabellen opgenomen en worden onder de Flora- en faunawet apart behandeld. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar door gebruiken zijn jaarrond beschermd. Er worden vier categorieën van nesten onderscheiden die het hele jaar door zijn beschermd:
 1. *Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil);*
 2. *Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus);*
 3. *Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaatsen zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk);*
 4. *Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (bijvoorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil).*

Hoe te handelen bij het aantreffen van beschermde soorten

- **Tabel 1-soorten:** Voor soorten uit tabel 1 geldt sinds 23 februari 2005 een algemene vrijstelling die in het kader van de Flora- en faunawet wordt verleend bij, onder andere, ruimtelijke ontwikkelingen (AMvB artikel 75 van de Flora- en faunawet). Voor deze soorten hoeft daarom geen ontheffing te worden aangevraagd. De algemene zorgplicht (artikel 2) blijft wel onverminderd van kracht.
- **Tabel 2-soorten:** Wanneer activiteiten worden ondernomen die zijn te kwalificeren als bestendig gebruik of bestendig beheer en onderhoud of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor deze soorten voor de artikelen 8 t/m 12, mits de activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van EZ goedgekeurde gedragscode. In zo'n code staat hoe u tijdens werkzaamheden schade aan beschermde planten en dieren voorkomt of minimaliseert. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en worden ingediend voor goedkeuring. Wanneer het niet mogelijk is de activiteiten via een goedgekeurde gedragscode uit te voeren moet een ontheffing worden aangevraagd (zie Figuur 2).
- **Tabel 3-soorten:** Dit zijn soorten die vermeld zijn in bijlage 1 van bovengenoemde AMvB, alsmede soorten die voorkomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en die daardoor een strikte bescherming genieten. Wanneer activiteiten worden ondernomen die zijn te kwalificeren als bestendig gebruik of bestendig beheer en onderhoud, geldt een vrijstelling voor deze soorten voor de artikelen 8 t/m 12, mits de activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van EZ goedgekeurde

gedragscode. Wanneer het niet mogelijk is de activiteiten via een goedgekeurde gedragscode uit te voeren of wanneer het activiteiten betreft die zijn te kwalificeren als ruimtelijke ontwikkelingen moet een ontheffing worden aangevraagd (zie Figuur 2).

- **Vogels:** Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust (artikel 10), of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord (artikel 11), zijn verboden. De verbodsbepalingen van artikel 11 beperken zich bij vogels tot alleen de plaatsen waar gebroed wordt (nesten, hollen en dergelijke), inclusief de functionele omgeving om het broeden succesvol te laten zijn, én slechts gedurende de periode dat er wordt gebroed. In de praktijk betekent dit dat met name het broedseizoen (voor de meeste vogels 15 maart - 15 juli) dient te worden ontzien. Wanneer de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden zal in het algemeen niet snel een ontheffing nodig zijn. In de Flora- en faunawet wordt geen vast begrensde broedperiode gehanteerd. Indien een broedgeval wordt geconstateerd valt deze binnen de broedperiode, ongeacht de datum. Wanneer een jaarrond beschermd nest wordt aangetroffen en deze door de ingreep zal verdwijnen is een omgevingscheck nodig. Dit houdt in dat een deskundige moet vaststellen of in de omgeving voldoende gelegenheid bestaat voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden of te bouwen. Wanneer dit niet het geval is dan moet, voor zover mogelijk, een alternatief nest worden aangeboden. Is dit niet mogelijk dan zal een ontheffing moeten worden aangevraagd op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn.

Figuur 2 Stroomschema Flora- en faunawet artikel 8 t/m 12

2.2 Gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet is gericht op gebiedsbescherming, de aangewezen gebieden en het beschermingsregime dat daarbij hoort. Een ontheffing voor de Flora- en faunawet betekent niet automatisch een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet. Ook het omgekeerde geldt. Beide wetten staan naast elkaar!

In Nederland hebben veel natuurgebieden een beschermde status onder de Natuurbeschermingswet gekregen. Daarbij kunnen drie categorieën beschermingsgebieden worden onderscheiden:

- Natura 2000-gebieden
- Beschermde natuurmonumenten
- Wetlands

Onder Natura 2000-gebieden vallen de gebieden die op grond van de Vogelrichtlijn en/of Habitatrichtlijn zijn aangewezen. Voor al deze gebieden gelden instandhoudingsdoelen. De essentie van het beschermingsregime voor deze gebieden is dat deze instandhoudingsdoelen niet in gevaar mogen worden gebracht. Deze instandhoudingsdoelen zijn terug te vinden in de aanwijzingsbesluiten. Om dit toetsbaar te maken, kent de Natuurbeschermingswet 1998 voor projecten en andere handelingen (zowel bestaand als nieuw) die gevolgen voor soorten en habitats van de betreffende gebieden zouden kunnen hebben, een vergunningplicht. Een vergunning voor een project wordt alleen verleend wanneer zeker is dat de instandhoudingsdoelen van het gebied niet in gevaar worden gebracht. Hiervan mag alleen worden afgeweken wanneer alternatieve oplossingen voor het project ontbreken en wanneer sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang. Bovendien moet voorafgaande aan het toestaan van een afwijking zeker zijn dat alle schade gecompenseerd wordt (de zogenaamde ADC-toets: Alternatieven, Dwingende redenen van groot openbaar belang en Compenserende maatregelen). Redenen van economische aard kunnen ook gelden als dwingende redenen van groot openbaar belang. Als prioritaire soorten of habitats deel uitmaken van de instandhoudingsdoelen mogen redenen van economische aard alleen gebruikt worden na toetsing door de Europese Commissie (LNV 2005).

Verlenen van vergunning op grond van Natuurbeschermingswet

Projecten en andere handelingen in of buiten een Natura 2000-gebied kunnen vergunningsplichtig zijn; de wet kent namelijk de zogenaamde externe werking. Ook als activiteiten buiten een beschermd gebied plaats zullen vinden en negatieve gevolgen kunnen hebben voor het gebied, moeten deze beoordeeld worden. Hierbij moeten ook cumulatieve effecten worden betrokken. Dit kan betekenen dat een plan of handeling op zich geen significant effect veroorzaakt maar in combinatie met andere handelingen of plannen wel. Ook dan is een vergunning noodzakelijk.

De Natuurbeschermingswet kent twee routes voor het verlenen van een vergunning. Als significante negatieve effecten op kunnen treden moet een passende beoordeling worden uitgevoerd. Als er wel effecten verwacht worden, maar deze zeker niet significant zullen zijn, kan worden volstaan met een Verslechtings- en Verstoringstoets (VV-toets).

Samengevat betekent dit dat er een drietal situaties mogelijk zijn:

1. zeker geen negatief effect: geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig;
 2. mogelijk negatief effect maar zeker geen significant negatief effect: Verslechterings- en Verstoringstoets, afhankelijk van de uitkomst wordt al dan niet een vergunning verleend;
 3. kans op een significant negatief effect: Passende beoordeling (zwaardere procedure) noodzakelijk. Afhangelijk van de uitkomst wordt al dan niet een vergunning verleend.
- Bij een kans op negatieve effecten is het aan te raden om in een vroeg stadium met het bevoegd gezag te overleggen over de te volgen procedure.

2.3 Soorten van de Nederlandse Rode Lijst

De Rode Lijst bevat een overzicht van soorten die uit Nederland zijn verdwenen of dreigen te verdwijnen. Dit wordt bepaald op basis van zeldzaamheid en/of negatieve trend. Doordat overheden en terreinbeherende organisaties bij hun beleid en beheer rekening houden met de Rode Lijsten, wordt gehoopt dat van de nu bedreigde organismen er in de toekomst een aantal niet meer bedreigd zal zijn en dus van de Rode Lijst afgevoerd kan worden. De Rode Lijst-soorten worden ingedeeld in de volgende categorieën, met de daarbij behorende trend en zeldzaamheid:

1. uitgestorven op wereldschaal: maximaal afgenomen en nu afwezig op wereldschaal;
2. in het wild uitgestorven op wereldschaal: maximaal afgenomen en nu in het wild afwezig op wereldschaal, maar in Nederland nog wel in gevangenschap gehouden of gekweekt;
3. verdwenen uit Nederland: maximaal afgenomen en nu afwezig in Nederland;
4. in het wild verdwenen uit Nederland: maximaal afgenomen en nu in het wild afwezig in Nederland, maar in Nederland nog wel in gevangenschap gehouden of gekweekt;
5. ernstig bedreigd: zeer sterk afgenomen en nu zeer zeldzaam;
6. bedreigd: sterk afgenomen en nu zeldzaam tot zeer zeldzaam, of zeer sterk afgenomen en nu zeldzaam;
7. kwetsbaar: matig afgenomen en nu vrij tot zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen en nu vrij zeldzaam;
8. gevoelig: stabiel of toegenomen maar zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen maar nog algemeen.

Rode lijsten hebben geen juridische status. Als een soort op de lijst komt, is deze niet automatisch beschermd. Daarvoor moet de soort worden aangewezen onder de Flora- en faunawet. De Rode lijsten helpen daarbij. Deze lijsten worden ook gebruikt om te toetsen of de beleidsdoelen over biodiversiteit worden gehaald.

Gebiedsbescherming buiten de Natuurbeschermingswet

De natuur in Nederland is behoorlijk versnipperd. Om daar verandering in aan te brengen werken het Rijk en de provincies sinds 1990 aan de aanleg van een duurzaam,

samenhangend netwerk van grote en kleine natuurgebieden: de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), tegenwoordig het Natuurnetwerk Nederland. Het Natuurnetwerk Nederland bestaat uit natuurgebieden die met elkaar verbonden worden door ecologische verbindingszones.

De specifieke waarden en kwaliteiten bepalen of ruimtelijke initiatieven doorgang kunnen vinden. Binnen het Natuurnetwerk Nederland geldt een 'Nee-tenzij'- benadering. Dit houdt in dat er geen bestemmingswijzigingen mogelijk zijn als daardoor de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied significant worden aangetast. Dit alles tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang.

Om deze 'Nee-tenzij'-benadering toe te passen is het nodig om te weten waar welke waarden en kwaliteiten van belang zijn en waar de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland precies ligt. De begrenzing is nagegaan bij het geoportaal van de provincie Drenthe (www.drenthe.info/kaarten/website/geoportaal) waar de meest actuele situatie op terug te vinden is. De huidige waarden en kwaliteiten zijn tijdens het veldbezoek bepaald. De potentiële waarden en kwaliteiten zijn bepaald aan de hand van de ligging van overige 'natuurgebieden' in de omgeving.

3 Huidige natuurwaarde onderzoeksgebied

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het plangebied aan de Groningerweg 25 te Eelderwolde bestaat uit een beboste kavel, welke tijdens het veldbezoek erg nat was. Het perceel is gelegen langs het Paterswoldsemeer en bevat een stuk van de oeverzone. Op deze kavel staat een schuur, een boothuis en een woning op palen. Alle gebouwen bevinden zich in vervallen staat.

Figuur 3 Het perceel aan de Groningerweg 25, met op de linkerfoto het schuurtje wat zich op het perceel bevindt en rechts een foto van de beboste kavel.

Hoewel het veldbezoek in een periode plaats vond waarin de vegetatie meest bladloos was, viel op dat de ondergroei van de bosschages op de talrijk aanwezige Gewone braam (*Rubus fruticosus*) na, marginaal is ontwikkeld en zeer soortenarm is. Buiten de Gewone braam komt Wijfjesvaren (*Athyrium filix-femina*) en Gevlekte dovenetel (*Lamium maculatum*) vrij algemeen voor het gebied.

Deze lage soortenrijkdom heeft een direct verband met het bodemtype in het gebied. Deze bestaat uit een zeer drassige veenbodem, met daarop een dikke laag bladeren. Daarnaast is de mate van beschaduwing door de bomen zodanig hoog, dat slechts weinig planten voldoende licht kunnen opvangen voor de groei.

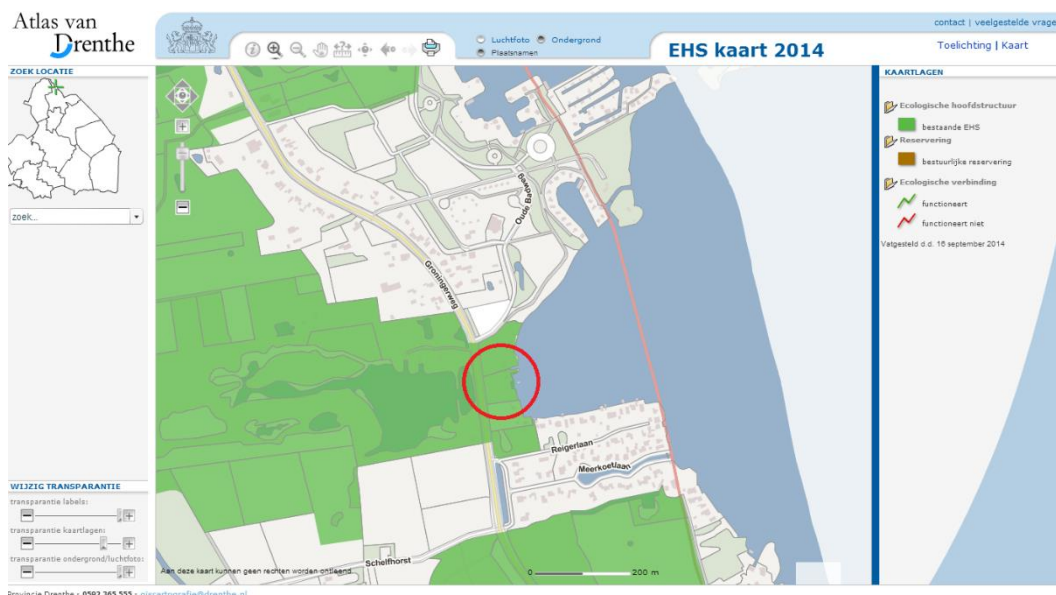
De boomlaag bestaat voor een vrij groot deel uit Zwarte els (*Alnus glutinosa*). Daarnaast komen enkele andere boomsoorten in lagere dichtheden voor. De dichtheid aan vogels was ten tijde van het veldbezoek laag. Tijdens het veldbezoek werden meerdere wilde eenden en aalscholvers aangetroffen.

3.2 Speciale Beschermingszones

Het plangebied maakt volgens het geoportaal 2014 van de Provincie Drenthe deel uit van de EHS (Figuur 2). Ten westen van het plangebied ligt het Elsburger Onland dat tevens

deel uit maakt van de EHS en ten oosten van het plangebied ligt het Paterswoldse meer dat buiten de EHS valt.

De meest nabijgelegen Natura 2000-gebieden Drentsche Aa-gebied en Zuidlaardermeergebied bevinden zich op een afstand van circa 5,5 km van het plangebied. De werkzaamheden zullen geen invloed hebben op de Natura 2000-gebieden.

Figuur 4 Overzicht van het plangebied (rood omcirkeld) ten opzichte van de begrenzing van de EHS (groen gearceerd) (bron: geoportaal provincie Drenthe:).

3.3 Waargenomen soorten

In onderstaande tekst is per soortgroep aangegeven welke beschermde soorten tijdens het veldbezoek op 17 november 2015 zijn waargenomen of waarvan het zeer waarschijnlijk wordt geacht dat de soorten in het plangebied voorkomen.

Vaatplanten

Tijdens het veldbezoek zijn in het plangebied geen beschermde soorten aangetroffen. Ook werden geen soorten van de Rode Lijst waargenomen. Op grond van de aangetroffen vegetaties en terreinenmerken worden geen beschermde soorten verwacht.

Libellen

Het veldbezoek werd afgelegd in een periode die ongeschikt is voor de inventarisatie van libellen. Tijdens het veldbezoek zijn in het plangebied dan ook geen libellen waargenomen. Op grond van de aangetroffen terreinenmerken worden geen beschermde soorten libellen verwacht.

Dagvlinders

Het veldbezoek werd afgelegd in een periode die ongeschikt is voor de inventarisatie van dagvlinders. Tijdens het veldbezoek zijn in het plangebied dan ook geen dagvlinders waargenomen. Op grond van de aangetroffen terreinkenmerken worden geen beschermde soorten dagvlinders verwacht.

Amfibieën

Het veldbezoek werd afgelegd in een periode die ongeschikt is voor de inventarisatie van amfibieën. Tijdens het veldbezoek is in het plangebied één Bruine kikker (*Rana temporaria*) aangetroffen. Op grond van de aangetroffen terreinkenmerken en de verspreidingsgegevens van amfibieën in Nederland, zijn hooguit enkele andere lichtbeschermde amfibieënsoorten in het plangebied te verwachten.

Vogels

Tijdens het veldbezoek werden twee vogelsoorten aangetroffen. Geen van de soorten staat op de Nederlandse Rode Lijst, ze komen in Nederland algemeen voor (zie Bijlage I). Alle waargenomen soorten worden beschermd onder de Flora- en faunawet, zoals bijna alle in Nederland voorkomende vogelsoorten. De nesten van de waargenomen soorten zijn niet jaarrond beschermd. Soorten met jaarrond beschermde nesten zijn niet te verwachten.

Zoogdieren

Tijdens het veldbezoek werden in het plangebied geen zoogdieren of sporen van zoogdieren aangetroffen. Waarschijnlijk kan de Mol (*Talpa europaea*) het terrein nog wel eens gebruiken als verblijfplaats. Dit betreft een lichtbeschermde soort (tabel 1 AMvB artikel 75 van de Flora- en faunawet). Op grond van de aangetroffen terreinkenmerken worden in het plangebied geen verblijfplaatsen van andere beschermde soorten verwacht. Wel is het waarschijnlijk dat enkele soorten vleermuizen van het plangebied gebruik maken als foerageergebied, maar deze functie wordt door de voorgenomen ingrepen niet aangetast. De huidige bebouwing in het terrein is ongeschikt voor vleermuizen als verblijfplaats.

Overige soortgroepen

Tijdens het veldbezoek is vastgesteld dat de huidige inrichting het plangebied ongeschikt maakt voor overige beschermde soorten.

3.4 Gebiedspotenties

Momenteel heeft het plangebied een betrekkelijk lage natuurwaarde. De soortendiversiteit is zeer beperkt en zal zich waarschijnlijk niet snel vergroten. Dit hangt samen met de hoge mate van beschaduwing van het perceel door de aanwezige bomen, maar met name ook met de zeer vochtige toestand in het gebied. Langs de iets drogere randen van de percelen die meer in de zon liggen, kan echter de natuurwaarde worden verhoogd door de aanplant van nectarrijke plantensoorten.

De belangrijkste potenties van het gebied zijn er voor dagvlinders. Met name aanplant van Vuilboom of Sporkehout (*Rhamnus frangula*) is aanbevelenswaard binnen de iets drogere, meer zonbeschenen delen van het plangebied. Deze struik biedt een groot nectaraanbod aan vlinders en diverse andere insecten en is bovendien de waardplant van de Citroenvlinder (*Gonepteryx rhamni*). Deze soort past qua biotoopvoorkeur goed in het gebied. Het toestaan van de groei van Look-zonder-look (*Alliaria petiolata*) en Grote brandnetel (*Urtica dioica*) binnen de drogere delen van het gebied geeft mogelijkheden voor vestiging van het Oranjetipje (*Anthocharis cardamines*), Het Landkaartje (*Araschnia levana*) en de Gehakkelde aurelia (*Polygonia c-album*). Deze dagvlindersoorten tolereren een iets hogere mate van beschaduwing. Als nectarplant kan eveneens worden overwogen om langs de oever van het meer Koninginnenkruid (*Eupatorium cannabinum*) aan te planten, teneinde ook de vlinders in de nazomer van voldoende nectar te voorzien.

Het voorkomen van amfibieën kan worden gestimuleerd door de aanwezige sloten te schonen en te onderhouden. Door het verwijderen van de laag ingevallen blad en de sloten iets uit te diepen, ontstaan voortplantingsmogelijkheden voor de Bruine kikker en kleine watersalamander, die kleinere watergangen verkiezen boven grotere wateroppervlakken zoals van het Paterswoldsemeer.

De potentie voor andere soortgroepen is lager. Grondgebonden zoogdieren zijn vanwege de vochtigheid van de bomen nauwelijks in het gebied te verwachten. Er zijn geen mogelijkheden voor verbetering van deze situatie. Voor broedvogels zijn de mogelijkheden in de aanwezige bomen vrij beperkt. Middels de plaatsing van een aantal nestkasten kunnen de kansen iets worden vergroot, maar de verwachting is niet dat een grote diversiteit aan vogels het gebied zal betrekken.

4 Nee tenzij-toetsing

4.1 Toetsingscriteria

In de Provinciale omgevingsverordening 2014 van de provincie Drenthe zijn toetsingscriteria voor activiteiten binnen de EHS aangegeven. Artikel 3.34 lid 1 uit de Omgevingsverordening stelt dat:

De gronden aangeduid op kaart D3 (Ecologische Hoofdstructuur) vormen de Ecologische Hoofdstructuur waarvoor geldt dat: B: een ruimtelijk plan, indien het een bestemmingsplan betreft, geen bestemmingen en regels bevat die omzetting naar de natuurfunctie onomkeerbaar belemmeren en de wezenlijke kenmerken en waarden van de Ecologische Hoofdstructuur significant aantasten.

Artikel 3.35 lid 1 stelt verder dat onder bepaalde voorwaarden ruimtelijke activiteiten wel doorgang kunnen vinden:

In afwijking van artikel 3.34, eerste en tweede lid, kan een ruimtelijk plan voorzien in nieuwe activiteiten dan wel wijziging van bestaande activiteiten voor zover:

- a. er sprake is van een groot openbaar belang;*
- b. er geen reële andere mogelijkheden zijn;*
- c. uit het ruimtelijk plan blijkt dat en hoe negatieve effecten waar mogelijk worden beperkt en voor het overige worden gecompenseerd, waarbij:*

1° de compensatie niet mag leiden tot een nettoverlies van areaal, samenhang en kwaliteit van de wezenlijke waarden en kenmerken;

2° de compensatie plaatsvindt:

- in de Ecologische Hoofdstructuur wanneer deze gronden beleidsmatig niet zijn aangeduid als natuur, inclusief nieuwe natuur;

- aansluitend aan of, als dat niet mogelijk is, nabij de ecologische hoofdstructuur;

- door realisering van kwalitatief gelijkwaardige waarden of fysieke compensatie op afstand van het gebied; of

- op financiële wijze;

Het realiseren van een vakantiewoning bij de Groningerweg moet worden gezien als een kleinschalige ingreep waarbij negatieve effecten in principe kunnen worden beperkt en/of gecompenseerd. Daarbij moet erop worden gelet dat er netto winst optreedt voor de belangrijke kenmerken en waarden in termen van areaal, kwaliteit en samenhang. Daarnaast worden er onder Artikel 3.35 lid 1 punt 2 eisen gesteld aan de compensatie.

4.2 Uitwerking van de toetsingscriteria

In de onderstaande tekst is aangegeven wat de effecten van de voorgenomen ingreep zijn in het kader van de toetsingscriteria.

Mogelijke afbreuk aan areaal van de EHS

Bij het realiseren van de voorgenomen ingreep zal geen sprake zijn van afname van het areaal aan EHS gebied. De bebouwing die nu in het gebied aanwezig is zal worden gesloopt en de nieuwe bebouwing zal grotendeels gebouwd worden op caissons boven het water. De bebouwing op land neemt daarmee af.

Mogelijke aantasting van kwaliteit van de EHS

Het plangebied bestaat uit een redelijk nat terrein met een bosschage en een vrij beperkte natuurwaarde. Beschermde of bijzondere planten of diersoorten zijn niet aangetroffen in het plangebied. De ligging tussen het Elsburger Onland dat deel uitmaakt van de EHS en het Paterswoldse meer maakt echter wel dat het plangebied van belang kan zijn als verbindingzone tussen deze waterrijke gebieden. Temeer omdat 'nat bos' qua ecologische waarde goed aansluit op beide gebieden. Natte of vochtige bossen zijn daarnaast een weinig voorkomend habitat in de provincie Drenthe (en langs het Paterswoldse meer) waardoor het gaat om een relatief bijzonder gebied. De huidige natuurwaarde is echter beperkt. Met name de grote hoeveelheid schaduw in de bosschage, het ontbreken van nectarplanten en de slecht onderhouden sloten beperken de natuurwaarde. In potentie kan echter wel een hogere natuurwaarde aanwezig zijn hoewel daarvoor wel ingrepen noodzakelijk zijn.

De natuurwaarde van het plangebied kan bijvoorbeeld vergroot worden door het aanplanten van (inheemse) nectarrijke planten op de zonniger gelegen delen van het plangebied en door het uitdiepen en onderhouden van de sloten ten behoeve van amfibieën. Eventueel kunnen libellen hiervan ook profiteren. Om meer licht in de bosschage toe te laten kan er zelfs voor worden gekozen het bos te dunnen en zo een gevarieerdere ondergroei te krijgen. Met deze maatregelen worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied als nat bos versterkt. De bouw van een recreatiewoning langs het water doet geen afbreuk aan de waarden van het natte bos omdat er minder ruimtebeslag is dan bij de oude recreatiewoning, maar ook omdat recreatie in dit geval niet verstorend werkt op insecten en amfibieën die van de voorgesteld maatregelen profiteren. Bovendien wordt het gebruik ook niet anders dan in het verleden het geval was.

Er moet wel voor gezorgd worden dat niet de gehele oever van het Paterswoldse meer geblokkeerd wordt door de woning omdat anders de verbinding tussen het natte bos en het meer verloren gaat. Het versterken van de verbinding is ook mogelijk. Dat kan door langs de oever een iets opener vegetatiestructuur te creëren en een faunauittreedplaats (FUP) aan te leggen indien de oever ter plaatse erg steil is. Hierdoor kunnen meer nectarrijke planten voor insecten voorkomen en kunnen dieren makkelijker het water in en uit komen en zich verschuilen in het achterliggende bos of zich verplaatsen van en naar het Elsburger onland.

Mogelijke aantasting van samenhang tussen EHS gebieden

De geplande vakantiewoning zal helemaal aan de rand van het EHS gebied worden gebouwd aan de oever van het Paterswoldsemeer dat zelf niet als EHS gebied is aangemerkt. Er zal daarom geen sprake van aantasting van de samenhang tussen EHS gebieden zijn. Bovendien wordt met de realisatie de vakantiewoning aan de rand van de EHS, in plaats van op het land midden in het perceel zoals de oude bebouwing, de aaneengeslotenheid van de EHS juist beter.

5 Conclusies

5.1 Gevolgen van de ingreep en mitigerende maatregelen

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde soorten aangetroffen waarop de voorgenomen ingreep in meer of mindere mate gevolgen zal hebben (Tabel 1).

Tabel 1 Waargenomen beschermde en Rode Lijst soorten tijdens het veldbezoek op 22 september 2015. Tevens wordt het verwachte effect van de voorgenomen ingreep op de waargenomen soorten aangegeven. FF: nummer = nummer van de tabel uit AMvB artikel 75 Flora- en faunawet waarin een onder deze wet beschermde soort is opgenomen (Tabel 1,2 of 3), vogels zijn niet in één van deze tabellen opgenomen en zijn daarom aangegeven met een +; RL: status van soort met vermelding op de Nederlandse Rode Lijst; 0 = uitgestorven op wereldschaal, 1 = in het wild uitgestorven op wereldschaal, 2 = verdwenen uit Nederland, 3 = in het wild verdwenen uit Nederland, 4 = ernstig bedreigd, 5 = bedreigd, 6 = kwetsbaar, 7 = gevoelig (LNV 2004).

Soort	Voorkomen	FF	RL	Gevolgen van de ingreep
Amfibieën				
Bruine kikker	Zeker	1		Mogelijk verlies areaal indien groen verdwijnt
Gewone pad	Mogelijk	1		Mogelijk verlies areaal indien groen verdwijnt
Kleine watersalamander	Mogelijk	1		Mogelijk verlies areaal indien groen verdwijnt
Vogels				
Diversen	Zeker	Nvt		Mogelijk verlies aan broedgelegenheid indien groen verdwijnt
Zoogdieren				
Vleermuizen	Mogelijk	3		Mogelijk verlies foerageergebied
Egel	Mogelijk	1		Mogelijk verlies areaal indien groen verdwijnt
Muizen	Mogelijk	1		Mogelijk verlies areaal indien groen verdwijnt

Het plangebied kan van belang zijn voor enkele kleine grondzoogdieren zoals Egel en verschillende muizensoorten en voor enkele amfibieën. Dit betreft echter soorten van tabel 1 AMvB artikel 75 van de Flora- en faunawet waarvoor sinds 23 februari 2005 een algemene vrijstelling in het kader van de Flora- en faunawet wordt verleend bij, onder andere, ruimtelijke ontwikkelingen.

Negatieve effecten van de ingreep op de aangetroffen beschermde vogelsoorten, in de vorm van verstoring en vernietiging van enkele nesten, worden verwacht wanneer groen wordt verwijderd gedurende de periode dat broedende vogels aanwezig zijn. Om deze effecten te mitigeren wordt aanbevolen de werkzaamheden niet plaats te laten vinden in de broedperiode (voor de meeste vogels 15 maart – 15 juli) en nestplaatsen te inspecteren vlak voor het verwijderen van het groen. In de Flora- en faunawet wordt geen vast begrensde broedperiode gehanteerd. Indien een broedgeval wordt geconstateerd valt deze binnen de broedperiode, ongeacht de datum. Het verdient aanbeveling om bij de herinrichting van het groen op het terrein en in de nieuwbouw vervangende nestgelegenheid te realiseren in de vorm van nestkasten (bomen) en neststenen (gebouwen).

Er zijn geen sporen aangetroffen van vleermuizen. De kans dat vleermuizen de aanwezige bebouwing gebruiken als zomerverblijf, kraamkamer of winterverblijf is zeer klein, mede omdat in de directe omgeving vele malen betere verblijfplaatsen aanwezig zijn.

Van het realiseren van de vakantiewoning zal de EHS geen negatieve effecten ondervinden in de vorm van areaalverlies doordat de woning grotendeels gebouwd wordt op caissons op het water. Bovendien wordt de huidige bebouwing op land verwijderd. Door de bouw van de woning op het water kan de aanvoer van materialen grotendeels over water plaatsvinden waardoor tijdens de bouw ook geen areaalverlies optreedt voor het aanleggen van bijvoorbeeld extra paden.

Volgens de digitale natuurbeheerplankaart 2016 van de provincie Drenthe bestaan de huidige waarden en kenmerken van het plangebied uit één beheertype die tevens ambitie is voor de toekomst te weten 'Droogbos met productie'. In de praktijk is dit beheertype niet aanwezig omdat het gebied erg nat is. De huidige natuurwaarde in termen van een grote biodiversiteit of het voorkomen van bijzondere of beschermde soorten is laag (zie ook van der Ploeg 2013). Om de natuurwaarde van het gebied te verhogen wordt aanbevolen enkele plantensoorten in het gebied aan te planten. De beste locaties hiertoe liggen in de drogere delen van het gebied, op die plaatsen waar het meeste zonlicht doordringt. Aanplant van Vuilboom, Koninginnenkruid en Look-zonder-look is aanbevelenswaard, waarbij dient te worden aangegeven dat enige verruiging met Grote brandnetel voor verschillende soorten dagvlinders eveneens de mogelijkheden vergroot. Om amfibieën betere mogelijkheden te geven in het gebied wordt aanbevolen om de aanwezige sloten te schonen. De dikke laag ingevallen blad en de daaronder gelegen sliblaag zorgen voor een weinig ideale situatie voor voortplanting van amfibieën. Wanneer deze voedselrijke laag wordt verwijderd en de waterdiepte wordt vergroot nemen de kansen voor met name de Bruine kikker en Kleine watersalamander toe.

Versnippering of aantasting van de robuustheid van de EHS zal niet optreden. Het realiseren van de vakantiewoning vindt plaats aan de rand van een groot EHS gebied en de meer landinwaarts gelegen huidige bebouwing wordt verwijderd. De aaneengeslotenheid van de EHS wordt daarmee juist vergroot.

5.2 Eindconclusie

Er bestaat geen noodzaak tot het aanvragen van ontheffingen in het kader van de Flora- en faunawet. Wel blijft voor alle soorten de algemene zorgplicht gelden. Bij verstoring van dieren tijdens de werkzaamheden moeten deze daarom de gelegenheid krijgen te vluchten naar een nieuwe leefomgeving.

Voor de vogels die zijn aangetroffen geldt dat de nesten buiten het broedseizoen niet van belang zijn voor de instandhouding van de soort. Indien de werkzaamheden buiten de broedperiode worden uitgevoerd, met voorkeur in het winterhalfjaar, is het derhalve niet nodig ontheffing aan te vragen.

Voor het plangebied geldt dat bij uitvoering van de voorgenomen ingreep geen afbreuk wordt gedaan aan de huidige waarden en kenmerken van het EHS-gebied of de ambities. Door het realiseren van de woning boven water en aan de rand van de EHS en door het verwijderen van de huidige bebouwing, treedt geen areaalverlies op en wordt de robuustheid van de EHS versterkt. Door het aanplanten van nectarrijke plantensoorten en het uitdiepen en onderhouden van de sloten, wordt de natuurwaarden in het gehele plangebied vergroot.

In de directe omgeving van het plangebied bevinden zich geen Natura 2000-gebieden waarop de ingreep een negatief effect zou kunnen hebben.

6 Literatuur

- Anonymus (1979) Richtlijn 70/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand. *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen* Nr. L 103 van 25/04/1979: 1-18.
- Anonymus (1992) Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna. *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen* Nr. L 206 van 22/07/1992: 7-50.
- Anonymus (1998) Wet van 25 mei 1998, houdende regels ter bescherming van in het wild levende planten- en diersoorten (Flora- en faunawet). *Staatsblad* 402: 1-37.
- Anonymus (2000) Besluit van 28 november 2000, houdende aanwijzing van dier- en plantensoorten ingevolge de Flora- en faunawet (Besluit aanwijzing dier- en plantensoorten Flora- en faunawet). *Staatsblad* 523: 1-11.
- Koelman RM (2006) *Vleermuisonderzoek Noordelijke Hogeschool Leeuwarden*. VZZ rapport 2006.38. Zoogdiervereniging VZZ, Arnhem.
- LNV (2004) *Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van ..., TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna*.
- LNV (2005) *Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998*. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- LNV (2009) *Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet*. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Bijlage I Waargenomen soorten in het plangebied en hun beschermingsstatus

Alle vermelde soorten zijn waargenomen in het plangebied tijdens het veldbezoek op 22 september 2015. FF: nummer = nummer van de tabel uit AMvB artikel 75 Flora- en faunawet waarin een onder deze wet beschermde soort is opgenomen (tabel 1, 2 of 3), vogels zijn niet in één van deze tabellen opgenomen en zijn daarom aangegeven met +; RL: status van soort met vermelding op de Nederlandse Rode Lijst; 0 = uitgestorven op wereldschaal, 1 = in het wild uitgestorven op wereldschaal, 2 = verdwenen uit Nederland, 3 = in het wild verdwenen uit Nederland, 4 = ernstig bedreigd, 5 = bedreigd, 6 = kwetsbaar, 7 = gevoelig, - = niet op Rode Lijst (LNV 2004).

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	FF	RL
Vaatplanten			
Gewone braam	<i>Rubus fruticosus</i>	-	-
Hondsdrif	<i>Glechoma hederacea</i>	-	-
Pitrus	<i>Juncus effusus</i>	-	-
Ridderzuring	<i>Rumex obtusifolius</i>	-	-
Riet	<i>Phragmites australis</i>	-	-
Rhododendron	<i>Rhododendron</i>	-	-
Wijfjesvaren	<i>Athyrium filix-femina</i>	-	-
Zachte berk	<i>Betula pubescens</i>	-	-
Zomereik	<i>Quercus robur</i>	-	-
Zwarte els	<i>Alnus glutinosa</i>	-	-
Amfibieën			
Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>	1	-
Vogels			
Aalscholver	<i>Phalacrocorax carbo</i>	+	-
Wilde eend	<i>Anas platyrhynchos</i>	+	-